

„Případové konference“ (metoda ochrany dětí a mládeže, iniciovaná SKPV PČR)

Popis metody a doporučení pro Policii ČR k jejímu zavádění

I. Projekt týmu EGER

Historie projektu: Systematické využívání metody případových konferencí (case managementu) je jedním z důležitých výsledků práce policejního týmu EGER v Chebu. Tým EGER byl zřízen v roce 2004 v reakci na mediální kampaň k dětské prostituci na Chebsku a zaměřil se na vyhledávání a řešení tr.č. související s dětmi a mládeží ve spolupráci s OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí při obcích s rozšířenou působností tzv. „sociálka“). Jádro týmu EGER tvořili 2 pracovníci SKPV, kteří se hned od začátku své činnosti soustředili na intenzivní spolupráci s ostatními institucemi a mj. také na získávání nových zkušeností. V r. 2006 se účastnili mezinárodního semináře o ochraně dětí s využitím metody případových konferencí. Současně v té době pracovali na případu, u kterého bylo obtížné dohledat potřebné informace u ostatních institucí - ve škole, u lékaře, v pedagogicko-psychologické poradně, na OSPODu atd. Ukázalo se, že každá z těch institucí určité informace má, ale nechává si je pro sebe a s ostatními úřady komunikuje sporadicky a nesystematicky, což řešení situace dítěte významně komplikovalo. Policisté se rozhodli, že se pokusí zástupce ostatních institucí získat pro využití metody případové konference – tj. že se všichni společně sejdou s dítětem a jeho zákonnými zástupci a daný problém se pokusí s nimi na místě vyřešit. To se stalo, a protože bylo všem zřejmé, že takovýto postup je rychlý, účinný a efektivní, domluvili se, že tuto metodu budou používat k řešení dalších případů, kde má smysl preventivně působit.

Princip metody „případových konferencí“ (case managementu): Skupina složená z pracovníků SKPV PČR, OSPOD, sociálního odboru MÚ, pedagogicko-psychologické poradny, školy, PMS (probační a mediační služba), Útočiště o.s. (poskytovatele sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi), příp. dětského lékaře a státního zástupce se schází ke konferenci, na kterou je přizván i klient (nezletilá osoba) a jeho zákonní zástupci (z.z.). Cílem je informovat společně klienta a jeho z.z. o situaci, v níž se nacházejí, o možnostech, jak tuto situaci řešit, a nalezení nejlepšího východiska. Smyslem je předejít zhoršování situace (dalšímu problémovému chování dětí, tr.č. dětí či na dětech páchané, umístění dítěte do ústavní výchovy atd.) a poskytnutí pomoci dítěti a jeho rodině. V případě potřeby se sezení opakují (max. 3 sezení s jedním klientem). Výhodou je, že příslušné instituce řeší případ společně, v jednu chvíli na jednom místě, přičemž klient a jeho zákonní zástupci se na tvorbě nápravného programu také podílejí.

Současnost projektu a dosavadní výsledky: V letech 2006 – 2008 se uskutečnilo 92 konferencí s 32 rodinami (údaje za 2009 nejsou ještě zpracované). V 16 případech došlo k prokazatelnému zlepšení situace v rodině/škole, v 10 případech zahájila rodina spolupráci na nápravném programu se školou/poradnou/poskytovatelem sociální práce, v 6 případech bylo dítě umístěno do výchovného zařízení. Skupina se schází pravidelně 1x měsíčně a nejčastěji řešenými problémy jsou nestandardní projevy chování dětí ve škole (agresivita, šikana, násilí, záškoláctví apod.). Kvalitativní výsledky: významné zkvalitnění vzájemné komunikace mezi institucemi, zkoordinovaný, urychlený postup při řešení konkrétních kauz, díky součinnosti nezůstávají kauzy nedořešeny, prevence tr.č. týkající se dětí a mládeže, sanace rodin (vč. prevence umísťování dětí do výchovných zařízení). Členové skupiny stále zdokonalují své postupy při zařazování klientů do konferencí (tvorba kritérií), statistické evidenci, ochraně osobních údajů, využití supervize atp.

Poznámka: Nabízí se srovnání chebského příkladu s příkladem měst, kde byl zaveden tzv. systém včasné intervence. V případě chebské skupiny jde o metodu, kdy instituce: 1. přímo zapojují klienty do tvorby nápravného programu (řešení hledají společně s klientem a jeho rodinou), 2. o přijatém řešení je informovaná každá z nich. Ani jedno není rozhodně pravidlem v městech využívajících SVI. Případová konference bez SVI fungovat může, SVI je bez výměny informací mezi všemi institucemi, a ještě lépe bez zapojení klienta, samoučelná záležitost sloužící jen ke shromažďování dat.

II. Obecná doporučení pro Policii ČR k zavádění metody case managementu

1. Motivace

Jedná se o vysoce účinnou metodu prevence kriminality, využitelnou v praxi výkonných složek Policie ČR, konkrétně specialistů pro mládež zařazených v rámci SKPV. Výstupy a výsledky aplikace této metody ukazují, že jedině společný postup všech zainteresovaných institucí může být při řešení kriminality a prekriminality dětí a mládeže úspěšný. Policie, konkrétně specialisté na tuto problematiku, hrají při iniciaci a realizaci případových konferencí nezastupitelnou úlohu: odbornou (pracují s policejními statistikami, navrhují a realizují řešení, které může v konkrétních případech nabídnout pouze policie) a konzultační (mohou poskytnout profesionální radu ostatním členům týmu např. k trestněprávní problematice apod.). Při své práci vycházejí policejní specialisté z příslušných zákonných norem, které jim ukládají takovou činnost akcentovat:

- zákon 273/2008 Sb., o Policii ČR, dle § 2 je úkolem policie předcházet trestné činnosti, § 14 a § 17 ukládají policii spolupracovat s dalšími institucemi mj. i v oblasti prevence kriminality, poskytování podpory obětem tr.č. a při práci s osobami s rizikovým chováním
- závazný pokyn policejní prezidenta č. 169 ze dne 28. prosince 2009, o činnosti na úseku mládeže, ukládá specialistům – „mládežníkům“ zaměřovat se na předcházení protiprávním činům páchaným mládeží a na mládeži. V rámci předcházení a odhalování trestné činnosti v problematice mládeže mají spolupracovat tito specialisté s dalšími organizacemi působícími v oblasti péče o děti.

2. Seznámit se s fungováním metody v podmínkách ČR i v zahraničí

Plánuje-li policejní specialista – „mládežník“ začít využívat metodu případových konferencí v praxi, doporučujeme nejprve seznámit se podrobně s fungováním této metody v Chebu. Výše nastíněný postup je jen rámcový, je nutné vědět vše o spolupráci s ostatními institucemi, ochraně osobních údajů klienta, konkrétních postupů při práci s klientem atd. Vhodné je zjistit si také informace o fungování podobných mechanismů v zahraničí, např. Youth Offending Teams ve Velké Británii aj.

3. Podmínka č. 1: spolupráce dalších institucí

Pro aplikaci metody případových konferencí je logicky nutná existence fungujícího týmu, složeného minimálně ze zástupců policie, OSPOD, pedagogicko-psychologické poradny a poskytovatele sociálních služeb – sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi (tj. realizátora nápravného programu). Tyto instituce musejí mít zájem se na práci týmu aktivně podílet, věnovat mu část svého pracovního času. K sezení s klientem a jeho z.z. jsou dále zváni zástupci příslušné školy, PMS, dětský lékař, státní zástupce, soudce pro mládež, příp. další.

4. Podmínka č. 2: podpora policejního managementu

Pro kvalitní práci policisty – „mládežníka“ v týmu a při realizaci metody případových konferencí je nezbytná podpora managementu. Preventivní činnost s jasnými výsledky nelze chápat jako práci navíc! Jde o policejní práci, která sleduje jeden z hlavních cílů policie, tedy předcházení trestné činnosti, jen se jedná o nový nástroj – prostředek k dosažení tohoto cíle. Policejní manažer by neměl podléhat mýtu, že prevence a komunitní projekty nejsou věcí SKPV, nýbrž výhradně uniformovaných či specializovaných složek. Policista, zaměřující se na prevenci kriminality, musí být nutně hodnocen i jinak než jen podle plnění kvót stanovených pro objasňování evidované trestné činnosti. Je nutné vytvořit hodnotící systém, který by dokázal hodnotit předcházení – tj. zabránění páchání trestné činnosti. I v praxi týmu EGER lze vysledovat případy, kdy se podařilo zcela jasně zabránit závažné trestné činnosti (např. sexuálně motivovanému násilí dítěte na dětech). Je vhodné formalizovat činnost policisty/policistů v interdisciplinárním týmu prostřednictvím interního aktu řízení (rozkazem příslušného policejního funkcionáře).

Mgr. Kateřina Pospíšilová
Společně k bezpečí o.s.